

Nr 15

Utlåtande i anledning av motion om utredning angående äldre personers situation i dagens samhälle.

I den till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionen II: 1006 av herr *Lothigius* hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en allsidig utredning angående äldre människors situation i dagens samhälle.

Motionären anför att de äldre — nu mer än en miljon över 65 år — måste ägnas väsentligt ökad uppmärksamhet. Ekonomiskt behövs standardförbättringar för grupper utanför ATP, skattelindring för pensionärer och särskilt för deras extrainkomster. Andra lättnader för äldre kunde ske genom användande av en sådan förmån som SJ:s 67-kort i större utsträckning samt genom rabatter av TV-licens och av installationsavgift för telefon.

Vidare anför motionären att vid planeringen av framtidens alltmer servicebetonade boendemiljö de äldres situation måste ägnas särskild uppmärksamhet. I servicehusen kan ett antal pensionärlägenheter ingå och servicecentral för allmän förmedling av varor och tjänster anordnas. Kommunens sociala verksamhet skulle kunna använda servicecentralen som kontaktorgan och där upprätthålla särskild jourtjänst.

Med en satsning på utbyggd boendeservice även för äldre människor torde institutionsvården, enligt motionären, sannolikt ej behöva utnyttjas i så hög grad som för närvarande. Även den rena åldringsvården torde kunna förbättras mot ökad öppenhet och valfrihet för den enskilde. Rätten att medföra personliga saker till rummet på pensionärshemmet liksom rätten att bo samman med äkta make bör i den enskildes intresse upprätthållas.

Motionären anför slutligen, att de äldres olika problem torde ges den bästa belysningen, om en samlad översyn av deras situation kunde komma till stånd. En målsättning vid en sådan översyn bör vara att den framtida politiken i största möjliga utsträckning söker integrera de äldre i samhället och bland de ännu yrkesverksamma.

Förslag om pensionstillskott

Frågan om de äldres ekonomiska ställning är föremål för uppmärksamhet av pensionsförsäkringskommittén, som i maj 1968 avgett betänkandet Pensionstillskott m. m. (SOU 1968: 21). På grundval av förslag från kommittén kommer inom kort att i särskild proposition föreslås ett nytt program för årliga folkpensionsförhöjningar. Programmet innebär en ökning av folk-

Bihang till riksdagens protokoll 1969. 11 saml. Nr 15

pensionerna med ett belopp motsvarande 3 % av basbeloppet varje år under en tioårsperiod.

Beskattning av folkpensionärer

Beträffande beskattningen av folkpensionärer gäller f. n. att folkpensionär, vars inkomst helt eller till huvudsaklig del utgjorts av folkpension, utan särskilt yrkande i deklarationen har rätt att erhålla extra avdrag för ned-satt skatteförmåga. Avdraget är inte begränsat till någon bestämd summa.

Med anledning av proposition nr 7 år 1967 med förslag till skattepolitiska åtgärder bl. a. berörande det extra avdrag som medges folkpensionär utan sidoinkomster samt i ämnet väckta motioner uttalade *bevillningsutskottet* i sitt utlåtande nr 2 år 1967:

Utskottet är medvetet om att de nuvarande reglerna för beskattningen av folkpensionärernas sidoinkomster är förenade med påtagliga brister och i vissa fall leder till orimliga resultat. Detta beror inte endast på beskatt-ningsreglernas utformning utan kanske i än högre grad på att hustrutillägg och kommunala bostadstillägg är inkomstprövade och därför reduceras, om folkpensionären har sidoinkomster av viss storlek. De otillfredsställande ef-fekterna beror på en samtidig reduktion av de inkomstprövade folkpensions-förmånerna och avtrappning av det extra avdraget.

Utskottet vill inte förneka att frågan är komplicerad. Det är emellertid — inte minst från rättvisesynpunkt — angeläget att i möjligaste mån undan-röja de ogynnsamma verkningarna av det nuvarande bidrags- och beskatt-ningsystemet. Utskottet förordar därför att frågan om beskattningen av folkpensionärernas sidoinkomster snarast blir föremål för utredning.

I interpellationssvar den 29 februari 1968 till herr Wedén uttalade finans-ministern, att inom finansdepartementet sedan någon tid tillbaka i samråd med socialdepartementet pågick preliminära undersökningar av olika vägar att komma till rätta med marginaleffektproblemet men att något resultat inte kunde framläggas förrän ställning tagits till den framtida utformningen av pensionsförmånerna.

Såsom svar på en enkel fråga av fru Nettelbrandt angående förbättrade skatteregler för folkpensionärer uttalade chefen för finansdepartementet den 12 december 1968, att frågan om förslag till förbättrade skatteregler för folkpensionärer var föremål för övervägande inom regeringen samt att något besked om dag för framläggande av eventuella förslag inte då kunde anges.

Vad som kan komma att föreslås rörande pensionstillskotten och de kom-munala bostadstilläggen påverkar gällande bestämmelser om skattelättnader för folkpensionärer. Med anledning härav kommer frågan om folkpensionä-rernas beskattning under vårriksdagen 1969 att anmälas av chefen för fi-nansdepartementet.

Riksskattenämnden beslutade den 29 januari 1969 meddela nya anvis-ningar till ledning för taxeringsmyndigheterna angående extra avdrag för

väsentligen nedsatt skatteförmåga för folkpensionärer avsedda att tillämpas fr. o. m. 1969 års taxering. Anvisningarna är utfärdade för att uppnå största möjliga likformighet vid beskattningen och avsedda som hjälpmedel vid bestämmandet av avdragets storlek i det enskilda fallet. Tabellerna — en för gifta och en för ogifta folkpensionärer — är upprättade med 300 kronorsintervaller för folkpensionen och 200 kronorsintervaller för sidoinkomster.

Vissa rabattfrågor

Frågan om rabatter av TV-licenser för folkpensionärer uppmärksammades av 1960 års radioutredning som i sitt betänkande Radions och Televisionens framtid i Sverige (SOU 1965: 20) uttalade:

Det finns emellertid en social aspekt på licenssystemet, som ofta anförs i debatten och som måste föranleda ett ställningstagande. Det förekommer ofta att folkpensionärer och vissa andra grupper med nedsatt betalningsförmåga själva begär — eller att andra på deras vägnar begär — nedsättning av licensavgiften eller fullständig licensfrihet. Hittills har sådana framställningar dock avvisats. — — — Rent principiellt finner vi det i detta som i andra sammanhang oriktigt att bevilja särskilda grupper vad som i praktiken utgör naturaförmåner, i stället för att till exempel via höjda folkpensioner öka deras köpkraft och bevara deras frihet att använda sina pengar på det sätt de själva önskar. Detta argument blir särskilt starkt vad avser TV-innehav, då mindre än hälften av alla pensionärer med eget hushåll i dag beräknas ha TV-mottagare, och då denna grupp även i framtiden kan väntas uppvisa ett betydande antal som inte har råd att skaffa dylika mottagare. — — — Vi anser alltså att alla bör betala samma licens. Frågan om försvagad betalningsförmåga för vissa grupper bör lösas på andra vägar genom sociala myndigheters försorg och inte genom en generell subvention eller en televerkets prövning av det enskilda behovet.

I den av utredningen föranledda propositionen (nr 136 år 1966) och vid dess behandling (statsutskottets utlåtande nr 163 år 1966) gjordes ingen invändning mot vad utredningen uttalat.

1968 års riksdag behandlade i samband med frågor rörande anslag till rundradioverksamheten m. m. motioner med yrkande att döva och hörsel-skadade personer skulle befrias från skyldighet att lösa TV-licens. *Statsutskottet* uttalade i sitt utlåtande nr 98 år 1968, att utskottet i andra sammanhang, då det gällt att för en speciell grupp åstadkomma befrielse från eller nedsättning av affärsverkens avgifter, ställt sig avvisande under hänvisning till bl. a. det merarbete och de olägenheter i administrativt hänseende sådan nedsättning eller avgiftsbefrielse skulle innebära. Utskottet fann dock, att i det föreliggande fallet vissa skäl syntes kunna anföras för dylika åtgärder. Utskottet ville därför inte motsätta sig, att en prövning i en eller annan form kom till stånd rörande de praktiska och ekonomiska möjligheterna att åstadkomma en hel eller partiell avgiftsbefrielse för berörda grupper. Vad utskottet uttalat gavs Kungl. Maj:t till känna.

Frågan om särskild folkpensionärsrabatt på avgiften för telefoninstalla-

tion behandlades av riksdagen senast år 1968 med anledning av motioner väckta i samband med behandlingen av utgifter för kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde. I sitt utlåtande nr 9 år 1968 uttalade *statsutskottet* att motioner av liknande innebörd väckts vid en rad riksdagar utan att föranleda någon riksdagens åtgärd samt att utskottet vid sin tidigare behandling av frågan funnit motionärernas syfte i och för sig behjärtansvärt men dock avstyrkt motioner under hänvisning bl. a. till de olägenheter och det merarbete från administrativa synpunkter ett genomförande av förslaget skulle medföra. Utskottet erinrade om att pensionsförsäkringskommittén inom kort skulle framlägga vissa förslag angående höjningar av folkpensionen samt uttalade att med beaktande jämväl härav fann utskottet inte tillräckliga skäl föreligga att från riksdagens sida då begära särskilda utredningar av det slag motionärerna yrkat. Utskottet avstyrkte därför motionerna, som avsågs av riksdagen.

Vissa servicefrågor

Frågor om service i bostadsområden behandlas av den i april 1967 tillkallade servicekommittén, som i augusti 1968 framlagt sitt första betänkande Boendeservice 1 (SOU 1968: 38). Kommittén behandlar bl. a. frågor om åldrings-, sjuk- och handikappservice.

Till en försöksverksamhet med särskilda insatser för vård och service åt åldringar och handikappade i glesbygder, som påbörjats under hösten 1968 och hittills omfattat bl. a. matdistribution, fotvård och servicebussar, beräknades för innevarande budgetår 5 miljoner kronor och föreslås för nästa budgetår samma belopp (statsverkspropositionen bil. 7, s. 38).

Utskottet

I motionen hemställs om utredning angående äldre personers situation i dagens samhälle och lämnas förslag till vissa förbättringar för äldre.

I fråga om de äldres ekonomiska ställning vill utskottet erinra om det aviserade förslaget om pensionstillskott som kommer att innebära stora förbättringar av folkpensionen.

Härjämte har aviserats att ändringar kommer att föreslås beträffande beskattningen av folkpensionärerna senare under vårriksdagen 1969.

Förslag om rabatter av TV-licens och installationsavgift för telefon för folkpensionärer har tidigare behandlats av riksdagen och avvisats senast år 1968.

Frågor om service i bostadsområden för äldre utreds av servicekommittén. Genom särskilt anslag för vård och service tillgodoses bl. a. åldringar i glesbygdsoområden.

Utskottet finner att de i motionen angivna problemen för äldre redan uppmärksammas samt att förslag till väsentliga förbättringar redan fram-

lagts eller kommer att framläggas inom kort. Utskottet anser sig därför inte kunna biträda förslaget om en samlad översyn av de äldres situation utan hemställer

att motionen II: 1006 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 mars 1969

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Möller (s), Oscar Carlsson (s), Axel Kristiansson (cp)*, Helge Karlsson (s), Karl Gustav Pettersson (s), Kilsmo (fp), fröken Stenberg (m), herrar Ernst Olsson (cp), Hansson (s), fru Diesen (m)*, herrar Ove Karlsson (s) och Axelson (fp);

från a n d r a kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Larsson i Borrby (cp), Nilsson i Bästekille (m), fru Ekroth (s), herrar Johansson i Skärstad (cp), Johansson i Simrishamn (s), Andersson i Örebro (fp), fru Fränkel (fp)*, herrar Häll (s), Gadd (s), Aldén (s)* och Rosqvist (s)*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.